

NPTEL ONLINE CERTIFICATION COURSES

INTERMEDIATE LEVEL OF SPOKEN SANSKRIT

DR. ANURADHA CHOUDRY

**DEPARTMENT OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES
IIT KHARAGPUR**

Lecture 37: Introduction of nouns (n) ending with 'u' and 'i' in the three *vacanas*

CONCEPTS COVERED

- ❑ Revision of नपुंसकलिङ्ग (napuṃsakaliṅga – neuter) ending with अकार (akāra – letter ‘a’) in all the vacanas.
- ❑ Introduction of the नपुंसकलिङ्ग (napuṃsakaliṅga – neuter) ending with उकार (ukāra – letter ‘u’) and इकार (ikāra – letter ‘i’) in all the vacanas.
- ❑ Practice of धातुरूप (dhāturūpa – verb conjugation)
- ❑ Building of vocabulary

**पुनःस्मरणम् punaḥsmaraṇam - Revision of
3rd Person Nouns in the Singular, Dual and Plural
(n 'a' ending)**

**परिचयः paricayaḥ - Introduction of
3rd Person Nouns in the Singular, Dual and Plural
(n 'u' and 'i' ending)**

with अभ्यासः (abhyāsaḥ) - Practice

वचनम् ->
vacanam

एकव.
ekava.

एकव.
ekava.

एकव.
ekava.

द्विव.
dviva.

द्विव.
dviva.

द्विव.
dviva.

बहुव.
bahuva.

बहुव.
bahuva.

बहुव.
bahuva.

उकारान्त (न)

इकारान्त (न)

वसु

दधि

अम्बु / अश्रु

अक्षि

जानु / तालु

अस्थि

श्रद्धालु

शुचि

लघु / गुरु

आदि

जल्म

विभक्तिः -
vibhaktiḥ

मित्र

मधु

वारि

मित्र

मधु

वारि

मित्र

मधु

वारि

प्रयोगः

अभ्यासः

प्रथमा
prathamā

मित्रम्
mitram

मधु
madhu

वारि
vāri

मित्रे
mitre

मधुनी

वारिणी
vāriṇī

मित्राणि
mitrāṇi

मधूनि

वारीणि
vāriṇi

अस्ति ... /

पत/पात्

पश्यति ...

आनी

अत्रयाप्ति

तृतीया
tritīyā

मित्रेण
mitreṇa

मधुना
madhunā

वारिणा

मित्रैः
mitraiḥ

भिः

वारिभिः
vāribhiḥ

गच्छति ...

खाद्

चतुर्थी
caturthī

मित्राय
mitrāya

मधुने
madhune

वारिणे

मित्राभ्याम्
mitrābhyām

मधुभ्याम् वारिभ्याम्

मित्रेभ्यः
mitrebhyaḥ

भ्यः भ्यः

ददाति... /
नमः

प्रदा

पञ्चमी
pañcamī

मित्रात्
mitrāt

मधुनः
madhunah

वारिणः

मित्रेभ्यः
mitrebhyaḥ

भ्यः भ्यः

नयति...

प्राप्

षष्ठी
ṣaṣṭhī

मित्रस्य
mitrasya

मधुनि
madhuni

वारिणि

मित्रयोः
mitrayoḥ

मधुनोः

वारिणोः
vāriṇoḥ

मित्राणाम्
mitrāṇām

धूनाम् रीणाम्

प्रयोजनम्
अस्ति

पुरतः

सप्तमी
saptamī

मित्रे
mitre

मधुनि
madhuni

वारिणि

मित्रयोः
mitrayoḥ

मधुनोः

वारिणोः
vāriṇoḥ

मित्रेषु
mitreṣu

धुषु रिषु

सद्गुणः

आगच्छतु

वचनम् -> vacanam	एकव. ekava.	एकव. ekava.	एकव. ekava.	द्विव. dviva.	द्विव. dviva.	द्विव. dviva.	बहुव. bahuva.	बहुव. bahuva.	बहुव. bahuva.		
विभक्तिः - vibhaktiḥ	मित्र	मधु	वारि	मित्र	मधु	वारि	मित्र	मधु	वारि	प्रयोगः	अभ्यासः

प्रथमा prathamā	मित्रम् mitram	मधु madhu	वारि vāri	मित्रे mitre	मधुनी madhunī	वारिणी vāriṇī	मित्राणि mitrāṇi	मधूनि madhūni	वारीणि vārīṇi	अस्ति ... /	पत् पात्
द्वितीया dvitīyā										पश्यति ...	आनी
तृतीया tritīyā	मित्रेण mitreṇa	मधुना madhunā	वारिणा vāriṇā				मित्रैः mitraiḥ	मधुभिः madhubhiḥ	वारिभिः vāribhiḥ	गच्छति ...	खाद्
चतुर्थी caturthī	मित्राय mitrāya	मधुने madhune	वारिणे vāriṇe	मित्राभ्याम् mitrābhyām	- भ्याम्	- भ्याम्	मित्रेभ्यः mitrebhyaḥ			ददाति... / नमः	प्रदा
पञ्चमी pañcamī	मित्रात् mitrāt						मित्रेभ्यः mitrebhyaḥ	- भ्यः	- भ्यः	नयति...	प्राप्
षष्ठी ṣaṣṭhī	मित्रस्य mitrasya	मधुनः madhunaḥ	वारिणः vāriṇaḥ				मित्राणाम् mitrāṇām	मधूनाम् madhūnām	वारीणाम् vārīṇām	प्रयोजनम् अस्ति	पुरतः
सप्तमी saptamī	मित्रे mitre	मधुनि madhuni	वारिणि vāriṇi	मित्रयोः mitrayoḥ	मधुनोः madhunoḥ	वारिणोः vāriṇoḥ	मित्रेषु mitreṣu	मधुषु madhuṣu	वारिषु vāriṣu	सद्गुणः	
(सम्बोधनम्) (sambodhanam)	हे मित्र he mitra	हे मधो/मधु he madho /		हे मित्रे he mitre	हे मधुनी he madhunī	हे वारिणी he vāriṇī	हे मित्राणि he mitrāṇi	हे मधूनि he madhūni	हे वारीणि he vārīṇi	आगच्छतु	

उकारान्त (न)	इकारान्त (न)
वसु	दधि
अम्बु / अश्रु	अक्षि
जानु / तालु	अस्थि
श्रद्धालु	शुचि
लघु / गुरु	आदि

सम्भाषणम् (sambhāṣaṇam) - Conversation

वैदिकमन्त्रः vaidikamantrāḥ

मधु॑ वा॒ता ऋ॒ताय॑ते
madhu vātā ṛtāyate

मधु॑ न॒क्तमु॒तोष॑सो / सि॒
madhu naktamutoṣaso / si

मधु॑मान्नो॒ वन॑स्पतिः
madhumānno vanaspatiḥ

मधु॑ क्षर॒न्ति सि॒न्धवः॑
madhu kṣaranti sindhavaḥ

मधु॑म॒त्पार्थि॑वं रजः
madhumatpārthivaṁ rajah

मधु॑मानस्तु सूर्यः
madhumānastu sūryaḥ

माध्वी॑र्नः स॒न्त्वोष॑धीः॑॥
mādhvīrnaḥ santvoṣadhīḥ ||

मधु॑द्यौ॒रस्तु॑ नः पि॒ता॥
madhudyaurastu naḥ pitā ||

माध्वी॑र्गावो भवन्तु नः॥
mādhvīrgāvo bhavantu naḥ || (ऋग्वेद/१/९०/६-८)

Sweet do the winds become unto him who desires to abide by the moral law;
sweet do the streams flow for him ; even so, may the herbs be sweet unto us ;
may night be sweet and dawn also sweet unto us,
may the region of earth be sweet and also heaven, our father;
may the sylvan god be sweet unto us;
may the sun be sweet and sweet may our kine become.

The Relevance of the Veda

The recovery of the perfect truth of the Veda is therefore not merely a desideratum of our modern intellectual curiosity, but a practical necessity for the future of the human race.

Sri Aurobindo

Seer, Poet and Philosopher

(15th August 1872 – 5th December 1950)

Conclusion

References

- ❑ Narendra. (1997). *Functional Sanskrit: its communicative aspect*. Pondicherry: Sri Aurobindo Ashram.
- ❑ Narendra. (2003). *Speak Sanskrit: the easy way*. Pondicherry: Sri Aurobindo Ashram.
- ❑ Aurobindo, S. (1913). A Chapter for a Work on the Veda. *Sri Aurobindo: Archives and Research*, 9.

आनन्दोऽस्तु वः
ānando'stu vah

NPTEL ONLINE CERTIFICATION COURSES

*Thank
you*

